

Mors symaskin

Av Arvid Petterson (f. 1940) skrevet i oktober 2020

I oktober 1944 så folk som bodde langs hovedveiene i Finnmark, stadig tettere kolonner med tyske kjøretøyer, soldater, hester og muldyr på vei vestover. Lange tog av fanger ble ført samme vei. Folk fikk først vite av lensmannen at tyskerne ville ta i bruk alle hus, og at alle måtte flytte minst 3 kilometer fra de veiene tyskerne brukte. Når tilbaketrekningen var over, mente han at folk kunne flytte tilbake.



Alle begynte å frakte saker og ting ut i terrenget. Det gikk rykter om at mannfolkene ville bli tatt til tvangsarbeid, og mange bygde gammer i utmarka og flyttet hjemmefra, iallfall om dagen i den første tiden. Min mor og far fikk kjørt forskjellige ting, fra huset og den lille landhandelen, opp i dalen og noe helt opp til Karenhaugen, ca. 7 km ovenfor bebyggelsen. Men symaskinen ville ikke mor sende fra seg.

Så kom tvangsevakueringsordren 28. oktober. "Fører-ordren" slo fast at alle skulle evakueres bort fra sine hjem. Alt menneskeskapt skulle brennes, sprenges og ødelegges. Folk fikk bare lov til å ta med seg det de selv kunne bære.

Far fikk tilbakelevert sin beslaglagte drosje, og i likhet med andre som hadde en bil, fikk vi bruke den, fordi det ikke fantes plass til alle som skulle evakueres, på de båtene tyskerne kunne stille opp med. I Porsanger var det dødsskipene "Carl Arp" og "Adolf Binder", lasteskip med krigsmateriell under treplatingene folk skulle ligge på.

Bilen, en amerikansk Plymouth, var en 5-seter. Det var ikke plass til annet enn klær og en del matvarer, for vi ble sju i bilen da vi dro 7. november. Vi var fem; Helen (f. 1933), Elsa (f. 1937), far, Oswald (f. 1899) og mor, Lillian (f. Greiner 1903) og jeg. Mors gode venninne, Thekla Jolma med sitt spedbarn, Laila, fikk være med oss. Mannen, Helmer, syklet sammen med mange andre. Vi nådde han igjen sju dager senere, i Lyngen.

Mors symaskin fikk ikke plass, og derfor måtte fars gode gjemme plass fra krigstiden tas i bruk igjen; sand-gulvet i garasjen. Nå ble det gravd et større hull, og symaskinen med kofferten over ble lagt ned. Også andre verdifulle ting ble plassert her, ei gammel kubjelle av messing og annet. Far kjørte bilen fram og tilbake i garasjen, slik at sanda ble hard.

Bolighuset, fjøset og garasjen ble satt i brann av tyskerne to dager etter at vi dro.

Far fikk lov til å reise hjem sommeren 1945. Han gravde fram det som var gjemt under garasjegulvet. Alt var der, men kofferten til symaskinen var ødelagt. Før han dro sørover igjen fikk han satt opp ei brakke. Der ble symaskinen stående til vi kom tilbake året etter.

Symaskinen var ofte i bruk i gjenreisningstiden, både i provisoriet, den kalde brakka, og det permanente huset, da det sto innflyttingsklart i 1949.

Vi som var barn, lærte noen fremmedord, og mange ord på utenlandske språk, på en hard måte, på grunn av krigen.